

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

От комисията за изготвяне на проект на тълкувателно решение по тълк. д. № 2/2018 г. ОСТК, определена с разпореждане от 06.12.2018 г. на Председателя на Върховния касационен съд, в състав: Костадинка Недкова (докладчик), съдия Вероника Николова и съдия Николай Марков

Тълкувателното дело е образувано на основание чл.128, ал.1 вр. чл. 124 ЗСВ по предложение на Висшия адвокатски съвет по следните въпроси:

1. Погасяват ли се непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията, в която кредиторите да са имали възможност да предявят вземанията си?

2. Когато длъжник в производството по несъстоятелност е едноличен търговец, погасяват ли се непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права в производството по несъстоятелност, които не са възникнали във връзка с търговската дейност на едноличния търговец?

3. Погасяват ли се на основание чл. 739, ал. 1 ТЗ публичните вземания срещу едноличния търговец, за когото производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ?

По поставените въпроси е налице противоречива практика на ВКС, в която са застъпени две принципни становища. С едното от тях се приема, а в другото се отрича приложението на разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на прекратено производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ.

Първото становище е възприето в решение № 90 от 20.07.2016 г. по т. д. № 865/2015 г. на I т. о. на ВКС. В него е прието, че при спряно производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 1 ТЗ, последвало прекратяване на производството по чл. 632, ал. 4 ТЗ и постановено заличаване на Събирателното дружество от търговския регистър по чл. 632, ал. 5 ТЗ, непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права са погасени по чл. 739, ал. 1 ТЗ.

В подобна насока е и влязлото в сила решение от 19.01.2015 г. по гр. д. № 2073/2014 г. на Окръжен съд – Варна. В него е обосновано, че след като кредиторът е пропуснал да реализира правото си да иска възобновяване на спряното производство по несъстоятелност в рамките на

срока по чл. 632, ал. 2 ТЗ, така и в допълнителния краен срок по чл. 744, ал.1, т. 2 ТЗ, сам се е подложил на риска от погасяване на неупражнените му права като кредитор с вземане по чл. 616, ал. 1 ТЗ, подлежащо на принудително удовлетворяване от масата на несъстоятелен търговец. Различното третиране на несъстоятелните еднолични търговци, чиято правосубектност се запазва и след заличаването им от търговския регистър, не намира опора в закона. Погасителният ефект по чл. 739 ТЗ е резултат не от преустановяване на дейността на предприятието, а от изчерпването на целите (ефективно или не) на производството по несъстоятелност. Противното тълкуване би обезсмислило изцяло универсалността на несъстоятелността и основаниято за понасяне на тежестите ѝ от обявления в несъстоятелност субект. Едноличният търговец, обявен в несъстоятелност, за когото производството е приключило без да удовлетворява кредиторите си, няма да може да се ползва от възобновяване на права по Глава петдесет и първа на ТЗ. Тази санкция би била неоправдано тежка, ако кредиторите му запазваха в пълен обем права на принудително изпълнение и след неуспешно водено производство по несъстоятелност. Погасяването на неупражнените права, поради небрежност, и на неудовлетворените права, въпреки положена активност и грижа за движение на универсалното производство, е съответно на понасянето на ограничаването на правата на несъстоятелния. Доколкото погасяването не засяга самото материално право, а само производното от него право на принудително изпълнение, само при следващо доброволно изпълнение на естествените задължения, несъстоятелният длъжник би могъл да възстанови правата си в цялост – чл. 748, ал. 1 ТЗ.

Във втората група съдебни актове е изразено становище за непогасяване на непредявените в производството по несъстоятелност вземания и неупражнените права, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията.

В решение № 965 от 18.05.2015 г. по в. гр. д. № 216/2015 г. на Окръжен съд - Варна е посочено, че вземането за обезщетение за имуществени вреди не е погасено по чл. 739, ал.1 ТЗ при спряно с откриването му производство по несъстоятелност, което без да бъде възобновено е прекратено на основание чл. 632, ал. 4 ТЗ. Съдът се е мотивирал с обстоятелството, че в случая няма възможност за предявяване на вземанията в производството по несъстоятелност като не е оправдано да се изисква от кредитора да предплати разноските с оглед възобновяване на производството по несъстоятелност. Решението не е допуснато до касационно обжалване с определение № 1247 от 09.11.2015 г. по гр. д. № 4340/2015 г. на IV гр. о. на ВКС, в което е посочено, че последиците на чл.

739, ал. 1 ТЗ следва да се зачетат само, доколкото кредиторите на длъжника в несъстоятелност могат да предявят вземанията си в производството по несъстоятелност, като не е оправдано да се иска от кредитора да прави допълнителни разходи за възобновяване на производството по несъстоятелност, в което не може да се формира маса на несъстоятелност. Отговорността на едноличния търговец продължава да се носи от физическото лице, независимо дали е загубило качеството си на търговец с прекратяване на производството по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ. В тази насока е и разрешението, дадено с решение № 812 от 18.10.2005 г. по т. д. № 73/2005 г. на II т. о. на ВКС при редакция на разпоредбата на чл. 632 ТЗ, преди изменението ѝ със ЗИДТЗ (ДВ бр. 38 от 2006 г.). ВКС е изложил мотиви, че погасителният ефект на чл. 739 ТЗ - погасяване на непредявените в производството по несъстоятелност вземания, респ. погасяване на неудовлетворените права на кредиторите, настъпва единствено и само в случаите, когато прекратяването на производството по несъстоятелност е постановено по реда на чл. 735, ал.1 ТЗ, но не и когато прекратяването на производството е постановено по реда на чл. 632, ал. 1 ТЗ. В последния случай не се открива производство по несъстоятелност и не се осъществява фаза на предявяване и приемане на вземанията, поради което кредиторите не биха могли да предявят вземанията си и да упражнят своите права, поради което не следва да понесат тежката санкция да загубят същите. С оглед на това е направен извод, че обявяване на длъжника – едноличен търговец в несъстоятелност при условията на чл. 632, ал.1 ТЗ не препятства осъществяването на правата на кредиторите по общия исков ред. Без значение е, че кредиторите не са използвали предоставената в чл. 632, ал.1 и чл. 744, ал. 2 ТЗ възможност да предплатят сумите, необходими за покриване на разноските по производството по несъстоятелност, тъй като в случая се касае до право, а не до задължение на кредиторите, поради което неупражняването му не може да бъде санкционирано.

В решение № 85 от 01.03.18 г. по гр. д. № 843/2016 г. на Районен съд – Видин също е изразено становището, че постановеното спрямо едноличен търговец решение за прекратяване на производството по несъстоятелност и заличаването му от търговския регистър, поради липсата на искане за възобновяването му след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ, не води до погасяване на задълженията му като физическо лице, а само до ограничаване на правосубектността му. В посоченото решение, както и в решение № 105 от 22.03.2018 г. на Административен съд - Велико Търново по адм. д. № 48/2018 г. и решение № 756 от 30.03.2015 г. по адм. д. № 356/2015 г. на Административен съд – Варна, е налице позоваване и на систематичното място на разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ в Раздел II „Приключване на производството по несъстоятелност” в Глава четиридесет

и седма „Разпределение на осребреното имущество и приключване на производството по несъстоятелност” на ТЗ, от което е изведено, че разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ е приложима, само когато съдът прекратява производството по несъстоятелност с решение по чл. 735 ТЗ. С първото административно решение № 105 от 22.03.2018 г. на Административен съд - Велико Търново по адм. д. № 48/2018 г. също е прието, че последиците на чл. 739, ал. 1 ТЗ следва да се зачетат само, доколкото кредиторите на длъжника в несъстоятелност са могли да предявят вземанията си в производството по несъстоятелност. В случаите на чл. 632 ТЗ постановяването на решение за обявяване на длъжника в несъстоятелност само по себе си не е достатъчно условие кредиторът да предяви вземанията си, без възможността да се изготви списък на вземанията от синдика, поради което длъжникът не може да възразява, че вземането на кредитора е непредявено в производството по несъстоятелност и да иска прилагане на чл. 739, ал. 1 ТЗ. С решение № 756 от 30.03.2015 г. по адм. д. № 356/2015 г. на Административен съд - Варна е прието, че погасяването на публичните задължения по чл. 739 ТЗ настъпва в резултат на постановеното от съда решение за прекратяване на производството по несъстоятелност при реализиране на някое от алтернативните условия - или да са изплатени задълженията, или масата на несъстоятелността да е изчерпана. Едва при наличието на някое от тези условия прекратяването на производството по несъстоятелност има погасяващо действие за непредявените вземания. Направен е извод, че доколкото в конкретния случай до тази фаза на производството не се е стигнало, не е налице основание за погасяване на публичните вземания.

Според решение № 1964 от 14.11.2017г. по адм. д. № 2287/2017 г. на Административен съд – Пловдив неприлагането на правилото на чл. 739, ал. 1 ТЗ е мотивирано с разпоредбата на чл. 164, ал. 1 ДОПК. Посочено е, че последната предвижда алтернативно възможност на органите по приходите да съберат публичните вземания и чрез участие в производството по несъстоятелност на длъжника, но липсва задължение за държавата да участва в производството по несъстоятелност на съответния търговец и публичните вземания да се съберат по ДОПК.

Предмет на всички, формулирани в предложението за образуване на тълкувателно дело на Висшия адвокатски съвет, въпроси е приложението на чл. 739, ал. 1 ТЗ в хипотеза на прекратено производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ след решение по чл. 632, ал. 1 ТЗ, с оглед противоречивото им разрешаване от съдилищата. Първи въпрос включва всички случаи на прекратяване на производство по несъстоятелност по чл. 632, ал. 4 ТЗ, независимо от вида и източника на вземанията на кредиторите

и правноорганизационната форма на длъжника. Обхватът на другите два въпроса е по - тесен, тъй като е ограничен до приложението на чл. 739, ал.1 ТЗ вр. чл. 632, ал. 4 ТЗ при публични задължения на едноличен търговец или на длъгове, които не са възникнали във връзка с търговската му дейност. Мотивите, въз основа на които в съдебната практика се отрича възможността да се приложи правилото на чл. 739, ал.1 ТЗ при постановено решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ – невъзможност за предявяване и приемане на вземанията, липса на задължение на кредитора да привнесе разноските за развитие на производството по несъстоятелност и систематично тълкуване на разпоредбата на чл. 739, ал. 1 ТЗ, са относими за всички търговци, а не само за едноличния търговец. С оглед на това и доколкото предметният обхват на въпроси № 2 и № 3 се включва в този на въпрос № 1, комисията предлага на ОСТК трите въпроса да бъдат обединени в един, като ги преформулира по следния начин:

Погасяват ли се по чл. 739, ал. 1 ТЗ непредявените в производството по несъстоятелност и неупражнените права, когато производството по несъстоятелност е прекратено с решение по чл. 632, ал. 4 ТЗ без да се е развила фаза по предявяване и приемане на вземанията?

Предвид предложението за прередактиране на въпросите, комисията, на основание т. 7.3, изр. 2-ро от Правилата за приемане на тълкувателни решения на ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС, предоставя настоящото предложение на Председателя на ВКС за насрочване на заседание на ОСТК на ВКС за разглеждането му.

КОМИСИЯ В СЪСТАВ:

съдия Костадинка Недкова

съдия Вероника Николова

съдия Николай Марков

